

S

lechts flarden herinnert Elisabeth* zich van de avond waarop ze in de garage oog in oog stond met haar zoon Rob*. In zijn rechterhand had hij een koevoet, waarmee hij wilde uithalen. Ze draaide zich om, stapte weg, trillend van angst om een koevoet tegen haar achterhoofd te krijgen. Veel meer weet Elisabeth niet meer, "mijn brein filtert zulke ervaringen weg". Rob is 13 jaar. Hij is een sportieve, slimme jongen, heeft een vorm van autisme en mishandelt zijn moeder. Lange tijd was dat enkel mentaal, sinds april ook fysiek. "Ineens duwde en sloeg hij me. Stokstijf stond ik aan de grond genageld. Wat moet je in zo'n situatie als ouder doen?"

Elisabeth is slachtoffer - al wil ze zich zo niet noemen - van kind-oudermishandeling, een veelkoppig beest dat zich niet rap in een definitie laat vangen, weet ook Willem Beckers. Hij is psychotherapeut, verbonden aan de Interactie-Academie in Antwerpen en werkt regelmatig met ouders die geweld van hun kinderen ondervinden.

"Het is nog een erg jong onderzoeks-terrein", zegt hij. "Er circuleren verschillende definities die niet altijd over exact hetzelfde fenomeen gaan. De definitie van Amanda Holt, een Britse onderzoeker, is voorlopig de meest gedragen. Kort samengevat gaat kind-oudergeweld daarbij om meer dan een eenmalig incident en heeft het op termijn impact op de (machts)verhouding tussen ouder en kind."

Aan de VUB rondt Yana Demeyere momenteel haar doctoraat over kind-oudermishandeling af, het eerste Belgische onderzoek naar dat fenomeen. Ze stelt vast dat psychologisch en materieel geweld vaak zwaarder doorwegen dan fysiek geweld. "Dreigen, dingen stukmaken of intimideren laat bij ouders diepere wonden na."

"Het mentale spel is al jaren bezig", vertelt Elisabeth. "Ik loop, samen met mijn dochter Fien", al jaren op eieren, om Rob tevreden te houden. Mensen onderschatten hoe lastig het is om als ouder een kind in huis te hebben dat constant op ontlopfen staat. Het vreet je mentaal volledig op."

"Rob is heel manipulatief. Hij draait de dingen steeds om en ik heb de indruk dat hij zelf steeds uit is op een escalatie. Als ik

hem zeg dat hij moet stoppen, zegt hij dat ik moet stoppen. Als ik hem zeg dat ik zijn moeder ben en hij niet het laatste woord heeft, zegt hij dat ik dat ook niet heb. Hij kaatst constant de bal terug, waardoor het na een tijd ontploft."

Zo'n escalatie kan wel uren duren, vertelt ze. Hij haalt dan al Elisabeths kleren uit haar kleerkast, wrijft haar verzorgingsproducten in zijn eigen haar en spuit parfum door het hele huis.

"Of dan staat hij ineens met een mes voor mij of trapt hij minutenlang met een bal tegen de ruiten. De angst dat het ineens volledig kan ontploffen, is moordend. Ik lig er 's nachts wakker van, kan geen seconde meer ontspannen. Zelfs tijdens het lopen, een van de weinige momenten waarop ik ontspan, kreeg ik paniekaanvallen."

PATROON

Op maandag 1 september belde Elisabeth de politie, nadat het thuis weer eens volledig uit de hand was gelopen. Na school hadden Elisabeth en Rob woorden en ze kon hem overtuigen even af te koelen op zijn kamer. Even later kwam hij weer naar beneden, schijnbaar rustig. Hij ging naast Fien zitten, duwde haar onophoudend in haar zij. Fien en Elisabeth vroegen hem om op te houden, maar daar had hij geen oren naar.

"Hij zei zelf: 'Ah, dit mag ik niet meer doen', terwijl hij verder in haar zij duwde. Plots stormde hij de trap op naar boven en haalde hij mijn kleerkast voor de derde keer in een paar weken overhoop. Met alleen het opruimen ben ik al een paar uur bezig. Toen heb ik, uit radeloosheid, maar ook om een duidelijke grens te trekken, de politie gebeld."

Rob was daar erg van onder de indruk. Hij had zich in de tuin verstopt, waardoor het even naar hem zoeken was. Op zijn kamer heeft hij onder vier ogen met een agent gesproken. Sindsdien is hij niet meer fysiek geweest naar Elisabeth.

"Kind-oudermishandeling gaat over een patroon", zegt Demeyere. "Het gedrag is door de jaren heen vaak gelijkaardig, maar wordt op jonge leeftijd nog als han-

'De angst dat het ineens volledig kan ontploffen, is moordend. Ik lig er 's nachts wakker van, kan geen seconde meer ontspannen'

ELISABETH
MOEDER VAN ROB

teerbaar gezien. Een 5-jarig kind dat tegen schenen schopt of de muren volschrijft heeft minder impact op ouders dan als een 13-jarige dat doet."

Cijfers over kind-oudermishandeling zijn schaars, "waardoor ze moeilijk betekenisvol te interpreteren zijn", zegt Beckers. "Volgens internationaal onderzoek is 3 tot 30 procent van de ouders slachtoffer. Uit de beperkte data blijkt dat daders vaak jonge pubers zijn en zij zich vaak tot hun moeder richten."

"Dat toont twee dingen aan: dat ouders vaak pas hulp zoeken wanneer hun kinderen de leeftijd bereiken, terwijl het probleem vaak al jaren speelt, en dat er enorme onderrapportage is van meisjes als dader en vaders als slachtoffer."

Na de interventie bij Elisabeth maakte de politie melding bij een Veilig Huis, een samenwerkingsverband tussen justitie, politie en hulpverlening dat ingrijpt en hulp coördineert bij intrafamiliaal geweld.

Daarop namen zij contact met Elisabeth op en nodigden haar uit voor Moedige Moeders, een van de twee praatgroepen in Vlaanderen voor ouders die met kind-oudermishandeling te maken krijgen. Veel ander specifiek zorgaanbod is er in Vlaanderen niet, geeft Karen Casier, coördinator bij Veilig Huis Rivieren-

land toe. "Dat is echt een enorm hiaat, slachtoffers kunnen bijna nergens terecht."

"Hulpverleners beseffen vaak niet ten gronde wat voor problematiek kind-oudermishandeling is", weet Demeyere. "Ouders geven aan dat ze het gevoel hebben dat het geminimaliseerd wordt. Ook de hulpverleners geven zelf aan dat ze handvaten en kennis missen om ermee aan de slag te gaan."

"Veel hulpverleners komen met kind-oudergeweld in aanraking", zegt Beckers. "Maar dat wil niet zeggen dat ouders op veel plekken kunnen aankloppen bij hulpverleners die daar kennis en ervaring rond hebben."

"Kind-oudergeweld gaat vaak gepaard met andere problematieken. Als er bijvoorbeeld sprake is van een ontwikkelingsproblematiek bij een kind, zal het gedrag van dat kind eerder worden benoemd of omschreven in het kader van die moeilijkheden, dan dat het ook ernstig wordt genomen vanuit de context van geweld."

MIS(BE)HANDELING

Al acht jaar organiseert Casier, samen met een collega, de praatgroep Moedige Moeders. Ze kan er, na al die jaren, nog steeds geen vinger op leggen. "De slachtoffers van kind-oudermishandeling zijn zo divers: ze komen uit alle lagen van de bevolking, aan de basis liggen evenveel verschillende problematieken als er slachtoffers zijn en de leeftijden variëren sterk. Het enige wat ze gemeen hebben, is dat ze slachtoffer zijn van hetzelfde fenomeen."

Een op de zes oudere mensen is slachtoffer van ouderenmis(be)handeling

1712, de professionele hulplijn voor vragen rond geweld, misbruik en kindermishandeling lanceerde gisteren een campagne rond ouderenmis(be)handeling. Dat omvat vaak kind-oudermishandeling, maar gaat ook breder. Naast geweld door (de intussen volwassen) kinderen betreft het ook mishandeling, verwaarlozing en financieel misbruik door partners, andere familieleden of mantelzorgers. Het kan bovendien ook ontstaan uit onmacht of onwetendheid over hoe met een zorgbehoevende oudere om te gaan - dat laatste noemt men dan 'misbehandeling'. "Wereldwijd maakt een op de zes ouderen een vorm van mishandeling mee", weet

Kasia Uziebło, coördinator bij 1712. "Toch blijft dat leed grotendeels onzichtbaar." Dat blijkt ook uit cijfers van de hulplijn: in 2024 had slechts 3 procent, of 288 van de 9.594 oproepen, van de telefoongesprekken betrekking op ouderen. Psychisch geweld komt het meeste voor, gevolgd door financieel of materieel geweld en verwaarlozing. "Het lage aantal oproepen over ouderenmis(be)handeling toont dat het nog steeds een diep verborgen probleem is", zegt Uziebło. Vooral vrouwen zijn slachtoffer, leren cijfers van het Vlaams Ondersteuningscentrum voor Ouderenmis(be)handeling (VLOCO).

lijke stap. Maar het is wel het moment geweest waarop de bal aan het rollen ging, onder meer door Veilig Huis en het CAW. Ik wil vooral andere ouders aanmoedigen om dapper te zijn en de stap naar hulpverlening te zetten."

"Geweld ettert daar waar er over gezweigd wordt", vertelt Beckers. "Mensen zwijgen omdat signalen vaak niet ernstig worden genomen." Hij roept op om dat wel te doen, "en daarbij te focussen op de verstoorde ouder-kindrelatie en hoe die te herstellen, in plaats van opvoedingsadvies te geven".

VICIEUZE CIRKEL

Een eenduidige oorzaak voor kind-oudergeweld is er niet, benadrukt Beckers. Aan de basis van het geweld ligt vaak een breed scala aan moeilijkheden, zoals een gedragsproblematiek of trauma. "Maar we denken als mens graag in oorzaak-gevolgverbanden, dus leg-

gen we schuld snel bij de ouders, die hun kind zeggend slecht opgevoed hebben. Maar dat heeft er niets mee te maken."

Beckers ziet een risico op een vicieuze cirkel. "Onderzoek toont een duidelijke correlatie tussen kind-oudergeweld en hoe kinderen hun ouders ervaren: wanneer er geweld is, ervaren kinderen hun ouders steeds minder als warm en nabij. Het gedrag van kinderen heeft echter een grote impact op de mogelijkheden van ouders om warm en nabij te blijven, wat opnieuw problematisch gedrag en verder geweld kan uitlokken."

Vandaag is Rob slechts tweeënhalve dag per week bij Elisabeth. De rest van de week verblijft hij bij zijn vader. Sinds ze de politie belde, is hij niet ook meer agressief tegenover haar geweest. Elisabeth kijkt dubbel naar haar zoon. "Ik ben boos op hem, op alles wat hij mijn dochter en mij heeft aangedaan. Maar hij blijft natuurlijk mijn zoon, ik zal hem altijd graag zien. Momenteel vind ik gemoedsrust belangrijker, ik trek het me allemaal minder aan."

Of ze denkt ooit het juk van zich te kunnen afwerpen? "Dit blijft als een donkere onweerswolk boven mij hangen, mijn hele leven lang."

* De getuigenissen in dit artikel zijn geanonimiseerd.

Wie met vragen zit rond kind-oudermishandeling kan terecht bij 1712 of bij een Veilig Huis.

'Ouders worden ten onrechte verantwoordelijk gehouden voor het geweld tegen hen, waardoor ze er niet mee naar buiten durven te komen'

WILLEM BECKERS
PSYCHOTHERAPEUT

Ouders getuigen over **mishandeling** door hun kind

Als je zoon plots voor je staat met een mes

Schoppen, duwen, roepen of dreigen: kind-oudermishandeling is een negenkoppige draak. Ouders krijgen vaak de schuld voor het gedrag van hun kinderen, terwijl ze amper ergens terecht kunnen.